

ינון ארלך

נכתב על-פי שיעורים של ר' ישי פוירליכט
בישיבה, עם הוספות, מעטות משלי.

"שמש בגבעון דום" - שליטה בגרמי השמים בכח התורה

ראשי פרקים:

- א. הנס והשתלבותו במלחמה.
- ב. מהו "ספר הישר"?
- ג. איתני הטבע במלחמות ישראל.
- ד. כח התורה.
- ה. מחוייבותו של יהושע לתורה.
- ו. סיכום.

א. הנס והשתלבותו במלחמה.

בספר יהושע, מעיד התנ"ך על הנס שאירע לעם ישראל במלחמתו עם חמשת מלכי הדרום:

ולא היה כיום ההוא לפניו ואחריו לשמוע ה' בקול איש, כי ה' נלחם לישראל!¹

הנס הוא כל כך בלתי רגיל, שאף התנ"ך טרח לציין את העובדה שלא היה - לפניו ואחריו.² לכאורה, לא ברור מה כה מיוחד בנס זה, שהרי מוזכרים בתנ"ך ובגמרא ניסים שגם בהם "שמע ה' בקול איש", כמו ששמע ליהושע. בקבוצת "הניסים הגדולים" ניתן למנות את הריגת מאה שמונים וחמישה אלף החיילים ממחנה אשור בעבור תפילת חזקיהו³, עצירת מי נהר גינאי בשביל רבי פנחס בן יאיר⁴ ועוד ניסים רבים אחרים.

כצעד ראשון להבנת ייחודו של הנס, נראה את מבנה המלחמה, וכיצד השתלב בה הנס: יהושע תכנן את המלחמה בשלושה שלבים עיקריים (כמו מלחמות רבות) -

-
- 1 יהושע י', יד.
  - 2 "הודעה" כה מפורשת על חריגה מן הסדר הרגיל, מחייבת להבין עניין זה שלא לפי הפשט בלבד.
  - 3 מלכים ב', י"ט, לה.
  - 4 חולין ז ע"א.

1. יצירת מגע עם האויב והפתעתו:

ויבוא אליהם יהושע פתאום, כל הלילה עלה מן הגלגל⁵.

יהושע מצליח להפתיע את חמשת המלכים ולהגיע אליהם עם אור ראשון, כשהם עדיין עם קורי השינה על עיניהם.

2. רדיפה אחרי האויב במנוסתו:

... וירדפם דרך מעלה בית חורון ויכם עד עזקה ועד מקדה⁶.

יהושע מתכנן לחסום את דרך המילוט לירושלים (מורד בית חורון), ולהטות את אויביו אל השפלה. תוך כדי פעולה זו, הוא מקבל "סיוע אווירי", כאמור:

ויהי בנוסם מפני ישראל הם במורד בית חורון וה' השליך עליהם אבנים גדולות מן השמים עד עזקה וימותו, **רבים אשר מתו באבני הברד מאשר הרגו בני ישראל בחרב**⁷.

3. חיסול ערי האויב:

ואת מקדה לכד יהושע ביום ההוא, ויכה לפי חרב ואת מלכה, החרים אותם ואת כל הנפש אשר בה לא השאיר שריד, ויעש למלך מקדה כאשר עשה למלך יריחו⁸.

(כך נאמר גם לגבי: לכיש, עגלון, חברון, לבנה⁹ ודביר.)

השלב הבעייתי ביותר מבחינתו של יהושע, היה השלב השני. יהושע היה צריך להעריך מראש, באופן מדויק, כמה זמן יארך המרדף. הערכה זו איננה פשוטה, מאחר שבבריחה אין כללים וכל אחד רץ "להציל את עורו" במהירות האפשרית, מה גם שבשלב זה הלחימה נעשית בשטח פתוח, וקשה יותר לתפוס את הבורחים. יהושע היה חייב לבדוק בזמן הלחימה את המצב בשטח, שכן, דווקא לקראת החלק המכריע, לקראת הסוף, עלולה המלחמה להיכשל. בזמן המרדף, תוך-כדי זינוב בבורחים האחרונים, ירד הלילה וצבא ישראל יאבד את דרכו ועמה גם את אויביו, שעלולים אף לארוב לו בחסות החשכה.

5 יהושע י', ט.

6 שם י'.

7 שם, יא.

8 שם, כח.

9 יש מקום לעיין מדוע לא מוזכרות כאן ירמות וירושלים (מלך ירושלים יזם את המלחמה), ומהיכן נוספו לבנה, דביר וגזר.

במלחמה עצמה, לאחר שנגמרה הלחימה הראשונית, עמד יהושע במעלה בית חורון, הביט לעבר עמק איילון והעריך כי משך המרדף, שיבוא לאחר מכן, יהיה 15 שעות. על-פי הערכה זו, בסוף המרדף יהיה חושך גמור (חצות הלילה), והתסריט שמפניו חשש יהושע, אכן יתממש.

בשלב זה, **תוך כדי לחימה**, מחליט יהושע **"לעצור את העולם"** כדי שהלחימה לא תיכשל בהמשך, בשל החושך. **יהושע מצווה על השמש והירח להישאר במקומם**. יהושע נזקק לעצירת השמש והירח, שכן הוא צריך תאורה בזמן המרדף.

פשט הפסוקים מורה על כך שהשמש והירח "הועמדו במקומם" כבר בבוקר, ובתחילתו. שהרי - עמק איילון נמצא ממערב ליהושע וגבעון ממזרח לו, ובשעה זו, שעת בוקר, השמש נמצאת במזרח, והירח במערב. לכן: שמש - בגבעון, וירח - בעמק איילון. ההתייחסות לשמש ולירח יחד מוכיחה כי הציווי היה בתחילת הבוקר, כאשר אורה של השמש איננו חזק כל-כך, ועדיין ניתן לראות את הירח יחד אתה.

בכך, מובן ייחודו של נס זה על כל הניסים האחרים: יהושע "שובר" את "כללי המשחק" (או הלחימה) ורותם, **תוך כדי מלחמה**, את גרמי השמים **לצרכיו האסטרטגיים**, כדי שיוכל להמשיך במרדף. בכל הניסים האחרים (ובכללם הנזכרים למעלה), הנס היה במישור השמימי בלבד, ולא בזמן פעולה "ארצית" לחלוטין, בשילוב של שני המישורים.

הנס בפרקנו מפתיע במיוחד, לאור ידיעתנו ש"השמים שמים לה" והארץ נתן לבני אדם"¹⁰, ולאדם אין גישה למהלכי השמים. יהושע הצליח "לפצח" את ה"קוד" של השילוב בין השמים והארץ, שילוב שיצר את הנס המדהים. ננסה להתחקות אחר המקור ממנו שאב יהושע את היכולת לחולל נס כזה.

ב. מהו "ספר הישר"?

קצה חוט ל"קוד" שמצא יהושע, כתוב בתיאור הנס: וידום השמש וירח עמד עד יקום גוי אויביו הלא היא כתובה על ספר הישר...¹¹.

"ספר הישר" מופיע פעם נוספת בתנ"ך בקינתו של דוד על שאול ויהונתן¹². גם שם הכתוב איננו מבאר איזה ספר הוא ספר הישר.

חז"ל ייחסו את "ספר הישר" לספרים שונים:

10 תהילים קט"ו, טז.

11 יהושע י', יג

12 שמואל ב', א', יח

הלא היא כתובה על ספר הישר - תרין אמורין, חד אמר¹³: זה ספר בראשית. וחרנה אמר¹⁴: זה חומש הפיקודים (= חומש במדבר)¹⁵ מאי¹⁶ ספר הישר, ספר אברהם יצחק ויעקב (= חומש בראשית), ואמאי קרי ליה ספר הישר, דכתיב¹⁷ "תמות נפשי מות ישרים..." (במדבר כ"ג, י) רבי חנן בשם ר' שמואל בר רב יצחק מייתי לה מסופא דאורייתא¹⁸ "בכור שורו הדר לו..." (דברים ל"ג, יז)¹⁹.

אם נאחזו בפירוש שספר הישר הריהו ספר בראשית, נוכל למצוא קשר בינו לבין הנס, בפרשת הבריאה:

ויאמר א-להים **יהי מאורות ברקיע השמים להבדיל בין היום ובין הלילה**, והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים. והיו למאורות ברקיע השמים להאיר על הארץ, ויהי כן. ויעש א-להים את שני המאורות הגדלים, את המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטון לממשלת הלילה ואת הכוכבים. ויתן אתם א-להים ברקיע השמים, להאיר על הארץ. **ולמשול ביום ובלילה ולהבדיל בין האור ובין החושך וירא א-להים כי טוב**²⁰.

ג. איתני הטבע במלחמות ישראל.

אנו אומרים בהבדלה למוצאי שבת:

המבדיל בין קודש לחול, בין אור לחושך, בין ישראל לעמים, בין יום השביעי לששת ימי המעשה.

- ההבדלה בין ישראל לעמים מקבילה להבדלה שבין גרמי השמים, ולכן הירח והשמש מתערבים במלחמות של ישראל כנגד העמים. תפקיד זה של כוחות הטבע בכלל, והמאורות בפרט, במלחמות, מופיע גם במקומות אחרים בתנ"ך -

במלחמת ברק ודבורה:

מן שמים נלחמו, **הכוכבים ממסילותם נלחמו עם סיסרא**. נחל קישון גרפם

13 (נחלקו בזה שני אמוראים, אחד אמר...)

14 (והאחר אמר...)

15 ירושלמי סוטה פ"א הל' י' (יז ע"ג).

16 (מהו?)

17 (ומדוע קרוי "ספר הישר"? - שהרי כתוב...)

18 (לומד מהו מסופה של התורה)

19 בראשית רבה, פרשה ו', ט וכן בעבודה זרה כה ע"א.

20 בראשית א', יד-יח.

נחל קדומים נחל קישון, תדרכי נפשי עז²¹.

בספר ישעיה, במלחמתו של ה' עם בבל:

הנה יום ה' בא אכזרי ועברה וחרון אף, לשום הארץ לשמה וחטאיה ישמיד ממנה. כי כוכבי השמים וכסיליהם לא יהלו אורם, חשך השמש בצאתו וירח לא יגיה אורו. ופקדתי על תבל רעה ועל רשעים עוונם, והשבתי גאון זדים וגאות עריצים אשפיל²².

ובאיוב, בתשובתו הראשונה של ה':

המימץ צוית בקר, ידעתה שחר (קרי: השחר) מקומו. לאחוז בכנפות הארץ, וינערו רשעים ממנה. תתהפך כחומר חותם, ויתיצבו כמו לבוש. וימנע מרשעים אורם וזרוע רמה תשבר. הבאת עד נבכי ים ובחקר תהום התהלכת. הנגלו לך שערי מות, ושערי צלמות תראה. התבוננת עד רחבי ארץ, הגד אם ידעת כולה. אי זה הדרך ישכן אור, וחושך אי זה מקומו. כי תקחנו אל גבולו, וכי תבין נתיבות ביתו. ידעת כי אז תולד, ומספר ימך רבים. הבאת אל אוצרות שלג, ואוצרות ברד תראה. אשר חשכתי לעת צר, ליום קרב ומלחמה. אי זה הדרך יחלק אור, יפץ קדים עלי ארץ²³.

ד. כח התורה.

מקור נוסף ליחס שבין האדם לשמים והארץ נמצא במזמור ח' בתהילים:

א	למנצח על הגיטית מזמור לדוד.
ב	ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים.
ג	מפי עוללים ויונקים יסדת עוז למען צורריך להשבית אויב ומתנקם.
ד	כי אראה שמך מעשי אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננתה.
ה	מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו.
ו	ותחסרהו מעט מא-להים וכבוד והדר תעטרהו.
ז	תמשילהו במעשי ידיך כל שתה תחת רגליו.
ח	צונה ואלפים כלם וגם בהמות שדי.
ט	צפור שמים ודגי הים עובר אורחות ימים.
י	ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ.

מסגרתו של הפרק היא "ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ", אולם המלים "אשר תנה הודך על השמים" אשר כתובות ב"פזמון החוזר" בפסוק ב, אינן מופיעות בפסוק

21 שופטים ה', כ-כא.

22 ישעיה י"ג, ט-יא.

23 איוב ל"ח, יב-כד.

האחרון.

בנוסף לכך, הפרק כולו זועק את הפרדוקס שעולה מעצם קיומו של האדם והכח שניתן לו לשלוט בעולם, על אף שביחס לבריאה, הריהו לא-כלום. בעיה אחרת טמונה בפסוק ג, שלכאורה איננו מתקשר לנושא הכולל של הפרק, למתח שבין שמים לארץ.

שלוש הבעיות הללו תבואנה על פתרון בעזרת המדרש על פסוק ג:

"מפי עוללים ויונקים יסדת עז (למען צורריך להשבית אויב ומתנקס)" -

ואין עוז אלא תורה, שנאמר: "ה' עוז לעמו יתן" (תהילים כ"ט, יא).²⁴

הכח שמאפשר לאדם לשלוט בעולם הוא כוחה של התורה. לאחר שהאדם למד תורה, ה' מצמצם את שכינתו המוחלטת ומאפשר גם לאדם להשפיע על העולם ועל חוקיו, **לשלוט על גרמי השמים.** לכן לא מופיע בסיום הפרק המשפט: "אשר תנה הוודך על השמים", כמו שמובא בגמרא²⁵:

ואמר רבי יהושע בן לוי: בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, מה לילוד אשה בינינו? אמר להן: לקבל תורה בא. אמרו לפניו: חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם? **'מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו** ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הוודך על השמים' (תהילים ח', ה) - אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: החזיר להן תשובה! ...

אמר לפניו: רבונו של עולם, תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה - 'אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים' (שמות כ', ב). אמר להן: למצרים ירדתם, לפרעה השתעבדתם, תורה למה תהא לכם? שוב מה כתיב בה - 'לא יהיה לך אלהים אחרים' (שמות כ', ג), בין הגויים אתם שרויין שעובדי עבודה זרה? ... מיד הוודו לו להקדוש ברוך הוא, שנאמר 'ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ' (תהילים ח', י) ואילו 'תנה הוודך על השמים' - לא כתיב.

התורה היא ה"תרופה" של עם ישראל כנגד האויבים הקמים עליו - **להשבית אויב ומתנקס.**

השמש, באופן מיוחד, דומתה לתורה²⁶:

ה ... לשמש שם אוהל בהם.

ו הוא כחתן יוצא מחופתו, ישיש כגבור לרוץ אורח.

24 מדרש תהילים, פרשה ח'.

25 שבת פח ע"ב. רב תודות לדוד צרי, שהאיר עיני בגמרא זו.

26 תהילים י"ט.

- ז מקצה השמים מוצאו ותקופתו על קצותם, ואין נסתר מחמתו.
ח תורת ה' תמימה משיבת נפש, עדות ה' נאמנה מחכימת פתי.

ה. מחוייבותו של יהושע לתורה.

כעת, לאחר שראינו את הקשר שבין שליטה בגרמי השמים ללימוד התורה, עלינו להבין מדוע דווקא ליהושע ניתן הכח לחולל נס שכזה.

ליהושע ניתנה אזהרה מיוחדת בלימוד התורה:

לא ימוש ספר התורה הזה מפידך והגית בו יומם ולילה למען תשמור לעשות ככל הכתוב בו, כי אז תצליח את דרכך ואז תשכיל²⁷.

מנהיג בעם ישראל חייב להיות מודרך על-פי התורה, ואכן - בשני מקומות נוספים בתנ"ך, מוזכר מצב דומה של דבקות בתורה, לגבי מנהיג בעם ישראל - בספר דברים נאמר על המלך:

והיה כשבתו על כסא ממלכתו, וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר מלפני הכהנים הלוים. והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו, למען ילמד ליראה את ה' א-להיו לשמור את כל דברי התורה הזאת ואת החוקים האלה לעשותם. לבלתי רוס לבבו מאחיו ולבלתי סור מן המצוה ימין ושמאל, למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל²⁸.

בתהילים נאמר על המשיח²⁹:

כי אם בתורת ה' חפצו, ובתורתו יהגה יומם ולילה³⁰.

נבחן את פרשת העגל, שבה נעוץ הצורך באזהרה מיוחדת ליהושע.

לאחר שמשה מכפר על בני ישראל מחטא העגל אומר ה':
ועתה לך נחה את העם אל אשר דברתי לך הנה מלאכי ילך לפניך, וביום פוקדי ופקדתי עליהם חטאתם³¹.

ובהמשך:

ושלחתי לפניך מלאך, וגרשתי את הכנעני האמורי והחיתי והפריזי החיוי

27 יהושע א', ח.

28 דברים י"ז, יח-כ.

29 חז"ל אומרים שפרקים א' ו-ב' בתהילים הם פרשה אחת: "'אשרי האיש' ו'למה רגשו גוים' חדא פרשה היא" (ברכות ט ע"ב). על-פי-זה, מזמור א' כולל את תיאורו של משיח-ה' שמוזכר במזמור ב'.

30 תהילים א', ב.

31 שמות ל"ב, לד.

והיבוסי³².

ותגובת העם:

וישמע העם את הדבר הרע הזה ויתאבלו, ולא שתו איש עדין עליו³³. ה'
מודיע למשה ולעם שמעכשיו ינהיג אותם בעקיפין. על-ידי מלאך, ולא
בהנהגה ישירה שלו עצמו³⁴.

משה יוצא מחוץ למחנה, כדי שה' יוכל לדבר עמו "פנים אל פנים" ומפיל תחינתו לפני
ה':

...אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה. ובמה יודע אפוא כי מצאתי חן
בעיניך אני ועמך **הלא בלכתך עמנו**, ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על
פני האדמה³⁵.

ה' עונה:

...גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה, כי מצאת חן בעיני ואדעך בשם³⁶.

לאחר מכן משה חוזר ומבקש:

ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך א-דוני **ילך נא א-דוני בקרבנו**, כי עם
קשה עורף הוא וסלחת לעווננו ולחטאתנו ונחלתנו³⁷.

וה' "מאשר":

ויאמר הנה **אנכי** כורת ברית נגד כל עמך אעשה נפלאות אשר לא נבראו בכל
הארץ ובכל הגוים, וראה כל העם אשר אתה בקרבנו את מעשה ה' כי נורא הוא
אשר **אני עושה עמך**. שמור לך את אשר אנכי מצוך היום, **הנני** גורש מפניך
את האמורי והכנעני והחיתי והפריזי והחיוי והיבוסי³⁸.

אם כן, משה הצליח להטות את הכף, וה' "חזר בו". לאחר שמשה מת, ויהושע מחליף
אותו, ה' מודיע ליהושע שגם איתו ינהג כך:

לא יתיצב איש לפניך כל ימי חיידך, **כאשר הייתי עם משה אהיה עמך לא
ארפך ולא אעזבך**... חזק ואמץ אל תערוץ ואל תחת, **כי עמך ה' א-להיך בכל
אשר תלך**³⁹.

32 שם ל"ג, ב.

33 שם, ד.

34 המלאך שנזכר קודם לכן, בפרשת משפטים, איננו מעורר את התנגדות משה והעם. שם
מדובר במלאך מסוג אחר - "כי שמי בקרבנו" (שמות כ"ג, כא) ששלוח לעזרה בדרך
ובמלחמה

35 שמות ל"ג, טו-טז.

36 שם, יז.

37 שם ל"ד, ט.

38 שם, י-יא.

39 יהושע א', ה, ט. באותה הלשון "מעודד" ומחזק את יהושע גם משה - ראה דברים
ל"א.

וכן אומר יהושע לעם במעבר הירדן:

בזאת תדעון כי אל חי בקרבכם⁴⁰.

אולם, בפרק ה', מסופר שיהושע פוגש **מלאך** - שליחת המלאך היא קביעה שהמציאות תונהג מעתה על-ידי מלאך ולא על-ידי ה'. יהושע שואל: "הלנו אתה אם לצרינו", שכן עד עכשיו הבטחת ה' התקיימה, ויהושע, ש"הבין את הרמז", שואל האם כעת ההבטחה תופר.

ותשובת המלאך (מתוך הגמרא בעירובין):

"ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא והנה איש עומד לנגדו וחרבו שלופה בידו, וילך יהושע אליו ויאמר לו: הלנו אתה, אם לצרינו", וכתב: "ויאמר לו⁴¹ כי אני שר צבא ה' עתה באתי, ויפול יהושע אל פניו ארצה וישתחו, ויאמר לו: מה אדוני מדבר אל עבדו" (יהושע ה', יג-יד). אמר לו: אמש ביטלתם תמיד של בין הערבים, ועכשיו **ביטלתם תלמוד תורה**. - על איזה מהן באת? - אמר לו: עתה באתי. מיד: "וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק" (יהושע ח', יג). ואמר רבי יוחנן: מלמד שהלך בעומקה של הלכה⁴².

דבקותו של יהושע בתורה, נזכרה זמן רב לפני כן:

ומשרתו יהושע בן-נון נער לא ימיש מתוך האוהל⁴³.

יהושע מקבל נזיפה אישית על ביטול התורה שהיה אחראי לו, משום שמלכות ישראל צריכה להיות מושתתת על תורה. יהושע היה מיוחד בזה משאר המלכים, שכן קשרו המיוחד, האישי, לה' היה על-ידי התורה. תיקונו של חטא ביטול התורה החזיר את יהושע למעלתו הקודמת, והיא שנתנה לו את הכח לעצור את השמש והירח.

ו. סיכום.

לסיכום העניין, נראה את המדרש, שמקביל בין הצדיקים למאורות, ובין לימוד התורה של יהושע לשליטתו בגרמי השמים, ומביא גם דרכים אחרות לגלות רעיון זה:

40 יהושע ג', י.

41 נוסח המקרא שלפנינו הוא: "לא", וכן הוגה בגליון ש"ס וילנא.

42 עירובין סג ע"ב. והשוה למגילה ג ע"א ולסנהדרין מד ע"א. - בכונה ציטטתי מקור זה, שכן בשני האחרים הפסוק אינו מופיע כצורתו. בעניין זה, עיין תוספות בעירובין שם, ד"ה "מיד וילך יהושע" ובתוספות במגילה שם, ד"ה "וילך".

43 שמות ל"ג, יא. - מעניין שפסוק זה מופיע דוקא בפרשת העגל, בין הפסוקים שהזכרנו לפני כן.

"ולמשול ביום ובלילה ולהבדיל בין האור ובין החושך וירא א-להים כי טוב" (בראשית א', יח). א"ר אילפא: אם לענין המאורות הלא כבר נאמר: "את המאור הגדול לממשלת היום", (בראשית א', טז) ומה ת"ל (=תלמוד לומר): "ולמשול ביום ובלילה"? אלא, אלו הצדיקים שהן שולטין במה שנברא להאיר ביום ובמה שנברא להאיר בלילה, הה"ד "וידום השמש וירח עמד עד יקום גוי אויביו הלא היא כתובה על ספר הישר" (יהושע י', יג). מאי [-"מאי" הקודם] ספר הישר, ספר אברהם יצחק ויעקב, ואמאי קרי ליה ספר הישר ["ואמאי" הקודם] דכתיב "תמות נפשי מות ישרים" (במדבר כ"ג, י). ר' חלפתא מייתי ליה מן הכא⁴⁴: "ולמישול ביום ובלילה". רבי חנין בשם רבי שמואל מייתי לה מסיפא דספרא⁴⁵: "ואולם אחיו הקטון יגדל ממנו" (בראשית מ"ח, ט). ואפשר כן? אלא זה יהושע שהוא עומד ממנו, שהוא מעמיד גלגל חמה ולבנה שהן שולטין מסוף העולם ועד סופו. רבי חנן בשם ר' שמואל בר רב יצחק מייתי לה מסופא דאורייתא "בכור שורו הדר לו" (דברים ל"ג, יז). אפשר כן? אלא זה יהושע שהוא עומד ממנו, שהוא מעמיד גלגל חמה ולבנה, שהן שולטין מסוף העולם ועד סופו. דאמר ר"ש בן יוחאי ספר משנה תורה היה סיגנון ליהושע, בשעה שנגלה עליו הקב"ה מצאו יושב וספר משנה תורה בידו, אמר לו חזק יהושע אמץ יהושע "לא ימוש ספר התורה הזה מפיד והגית בו יומם ולילה למען תשמור לעשות ככל הכתוב בו, כי אז תצליח את דרכך ואז תשכיל" (יהושע א', ח). נטלו והראה אותו לגלגל חמה, א"ל כשם שלא דוממתי מזה אף אתה דום מלפני, מיד "וידם השמש וירח עמד", (יהושע י', יג) א"ר יצחק א"ל עבדא בישא לא זבינא דאבא את⁴⁶, לא כך ראה אותך אבא בחלום "והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחויים לי" (בראשית ל"ז, ט)? מיד "וידום השמש וירח עמד, עד יקום גוי אויביו, הלא היא כתובה על ספר הישר, ויעמוד השמש בחצי השמים ולא אץ לבוא כיום תמים" (יהושע י', יג)⁴⁷.

44 (לומד מהו מכאן)

45 (לומד מהו מסוף הספר).

46 (= עבד רע, האם אינך קנין של אבא?)

47 בראשית רבה, פרשה ו', ט.